

5 Circa secundam sententiam nota primò, intelligendam esse, vt emptor det fructus rei sibi venditæ venditori, donec soluat pretium, vsque ad quantitatem fructuum, quos venditor percepisset, non enim est habenda ratio in hac estimatione fructuum, quos percepit emptor, licet is vberiores, ac maiores fructus percepit: sed habenda est ratio fructuum, quos venditor percepisset, in his enim tantum venditor damnus passus est. Sic Couarr. vbi supra, n. 2. dicens idem sentire ferè omnes, qui hac de re sermonem faciunt.

6 Hinc inferitur minus verum esse, quod aliqui Iurisperiti sentiunt, scilicet hos fructus rei venditæ deberi, etiamsi emptor nullos percipere fructus potuisset, nec ipse venditor percepisset, si rem nondam tradidisset. Hi Doctores sunt Bald. l. 2. C. de vsuris, Mexia vbi supra, n. 30. & plures alij Iurisperiti, quos refert, sed optimè improbat cum pluribus alijs Doctoribus, Couarr. vbi supra n. 3. immo dicit hoc ad eò verum esse, vt etiamsi venditor sit minor, adhuc in eo casu vsuras pretij non soluti percipere minimè iure valeat; quia vsuræ aliqui reprobare non permittuntur fauore minorum, cap. super eo, de vsuris.

7 Secundo nota hos fructus rei venditæ deberi, etiamsi ob temporis qualitatem excedant pretij conuenit quantitatem. Item etiamsi inter emptorem, & venditorem promissio tantum vendendi, & emendi fuerit facta, modò certum fuerit pretij statutum, & venditor emptori rem ipsam, vt promiserat, tradiderit; quia ex hac promissione, & traditione facta ex causa promissionis, satis censetur venditio effectum sortita. Item si venditor tantum pro parte tradiderit rem, potest iuste petere vsuras pretij non soluti pro illa parte: & si tradidit rem integram, & emptor pro parte tantum tradidit pretium, potest venditor petere vsuras pro parte pretij non soluti. Sic Couarr. n. 2. 4. 6. 8. Mexia vbi supra, n. 29. & 31.

8 Tandem nota; si venditor non paciscatur cum emptore, vt dum non soluit pretium, reddat sibi fructus, non tenebitur ad id emptor; quia cum venditor traditioni, & dilationi consenserit, renunciaffe videtur, d. l. curabit. Sic Couarr. plures referens num. 5.

CAPVT VIII.

De ludo, & sponsonibus.

SUMMARIUM.

DVB. I. An per ludos legibus tam iuris communis, quam huius regni Hispania prohibitos, quando sunt pecunia presentis, id est, de contado, transferatur dominium, ita vt qui lucratur non teneatur restituere.

2. An si ille, qui ludo amittit, ita vt habeat ius repetendi coram iudice, petat non coram iudice, sed priuatum, teneatur alter restituere? & quid si petat coram iudice, sed iudex non condemnet, vt soluat, vel qui lucratus est, neget coram iudice lucrum.

3. An qui amittit ludo pile, vel alio quocumque ludo permisso, vno die plusquam triginta memmos aureos, vel gemmas, seu alia pretiosa, aut quod inreponitur ludo (Hispanè, le atra vuela, o rifa

en el juego) teneatur soluere, & si soluit, teneatur alter restituere.

4. An si is, qui pecunia credita amittit in ludo pecuniam amissam, soluat lucranti, teneatur hic restituere illam pecuniam sibi solutam, & reddere soluenti iuxta leges huius regni Hispania.

5. An qui lucratur ab alio pecuniam presentem, & ipse tantum perdat pecuniam creditam, & habebat propositum non soluendi propter leges id sibi concedentes, vel si iuravit soluere, habebat propositum petendi relaxationem, & sic non soluendi, teneatur restituere pecuniam presentem, quam lucratus est.

6. Quando stando etiam in iure nature per ludum non transferatur dominium, ita vt lucrans teneatur restituere lucrum?

7. Qui sint ij, qui non possunt alienare in ludo, ita vt hac ratione, qui lucratur, teneatur illis restituere.

8. An possit filiusfamilias quicquid ludo acquirit, ludo exponere, ita vt lucrans non teneatur restituere.

9. An trahens aliam ad ludum teneatur lucrum restituere.

10. An vi tractus ad ludum, si iam ibi ad ludum applicatus, concipiat animum portandi lucrum, si lucratus fuerit, ex tunc censatur voluntarius ludere, & ex tunc qui ipsam traxit acquirit ius lucrandi, quo ante carebat.

11. An si tractus ad ludum lucratur à trahente, teneatur ipsi lucrum restituere, sicut si trahens lucratur, teneatur restituere.

12. Quando lucrans in ludo teneatur restituere lucrum, eo quòd interueniant fraudes in ludo.

13. An quando aliquis non abilitet excedit aliam in arte ludendi, teneatur lucrum restituere.

14. An si quis videat alterum, cum quo ludit, non numerare omnia puncta, que habet, que si numeraret lucratur, & alter perdat, & ipsam non ad monet, teneatur restituere lucrum.

15. An teneatur restituere, qui dolore subripit primam manum, id est, que iugeta cum otto, y le toma la mano por su dequido.

16. An si pluribus oppositoribus concurrentibus ad cubedram, Petrus sponsondit cum vnoquoque eorum trium seorsim, quòd non adepturus esset illam, vbi certum est, quòd lucrabitur à duobus, & perdat cum vno, teneatur restituere.

17. An qui volens non acceptare auctiorem, id est, elembite, ab altero collatore propositam, acceptauit admonitus à tertio inspectore ludi, teneatur auctiorem illam, si cum lucratus est, restituere.

18. An si lusores vna manu exponant suam restans, id est, si restans, quoniam vnus est maior altero, quia alterum, v. g. constat ex decem aureis, alterum vero ex quatuordecim aureis, an si lucratur, qui minus restans habet, possit tantum restans alterius lucrari.

19. An possit fieri compensatio si is, qui lucratus est cum obligatione restituendi, perdat tantundem cum eo, cui restituere tenetur.

20. An qui tenetur restituere ludo acquisita, quia scilicet fraudibus acquisiuit, vel à non potente, vel à trahito ad ludum, possit deducere, que consumpsit inter assistentes, vt in donationibus, quas fecit Hispanè baratos, & in soluendis domo lucernis, chartis, saccharo conditis, & c. aut ad eligendum parafuto, &c.

21. An aleatores, seu habentes mensas alearias, id est, tablajeros, teneatur restituere, quando ludentes teneatur, nec restituunt, & peccent mortaliter.

22. Quid dicendum sit de ijs, qui alteri memos prebent, vt vice amborum ludat.

23. An quando quis ludat pro se, & pro altero sic paciscatur cum illo vice cuius ludat, scilicet, vt si perdidit, soluat dimidium perdit; si vero lucratus fuerit, portet tantum tertiam lucris partem, sit hoc pactum iustum.

24. An stando in iure naturali, seclusis legibus, & canonibus humanis, sit illicitum, & peccatum mortale ludere, quando non interueniunt fraudes, vel vi trahitur aliquis ad ludendum, vel ludat cum eo, qui non est sui iuris.

25. An attentò iure communi civilis, vel Ecclesiastico, peccent mortaliter laici ludentes.

26. An laici ludentes contra leges Regni Hispania prohibentes ludem peccent mortaliter.

27. An scolastici Salmantini peccent mortaliter, ludendo contra preceptum Magistrorum scholarum, & sint excommunicati, teneanturque lucrum restituere.

28. An clerici Antistes, & Religiosi peccent mortaliter ludendo.

29. Qualiter peccent clerici, vel Religiosi infipientes ludos fortuna.

30. An laici peccent mortaliter aspiciendo eos, qui ludendo peccant mortaliter.

31. An ludus agitationis turorum sit peccatum mortale.

32. An sponsones, id est, las apuestas, licite sint, & illis acquisitum possit retineri.

33. An officium parafutorum, id est, truhanes, sit licitum, & tales non teneatur restituere, quia ipsi dantur.

34. An torneamenta sint licita, & illis acquisitum sit obnoxium restitutioni.

35. An ludi saltandi, & tripudiandi, Hisp. baylar, y danzar, & comedia, & ludi prestigiarum, Hispanè juegos de pala pala, & ludi personarum, Hispanè mascarar alique ludi, qui Hispanè vocantur matachines, sint liciti? & in eis acquisitum sit obnoxium restitutioni.

36. An sortes sint licite, & eis acquisitum non sit restituendum.

37. Que informatio satis erit ad hoc, vt iudices possint procedere contra eum, qui ludis prohibitis lusit.

DVBIVM I.

An per ludos legibus tam iuris communis, quam huius regni Hispania prohibitos, quando sunt pecunia presentis, id est, de contado, transferatur dominium, ita vt qui lucratur non teneatur restituere.

RIPLEX est sententia.

Prima dicit quòd quicumque lucratur aliquid ludo quocumque, qui non seruiat viribus exercendis, teneatur restituere lucrum, non perdet, sed pauperibus. Ratio, quia turpe est ludis otiosis lucrari. Sic Palud. 4. dist. 15. q. 3. art. 5.

2. Secunda sententia tenet teneri lucrantem aliquid ludis per leges vetitas, vt aleis, &c. statim

restituere. Probat ex l. alearum. C. de relig. vbi sic dicitur; si contra factum fuerit, nulla sequatur condemnatio, sed si soluerit, solutum reddatur. Sic D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7. ad 2. Richard. 4. dist. 35. art. 8. quest. 5. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 2. §. 3. Arm. verbo ludus n. 5. Sylu. ibi q. 13. Tabien. ibi n. 8. Paris de Purco materia de ludo num. 31. Stephanus Costa de ludo, art. 5. num. 3. Baptista q. 10. de ludo, Host. Rain. Bernad. citati per Syluestrum, Hugo, & Placentius citati per eundem Syluest. Et hanc dicit probabilem Ledesm. 2. 4. q. 15. art. 5. eam tenet Abul. cap. 6. Mart. q. 56. Turrecr. cap. Episcopos. dist. 35. & multi alij, quos refert Azebedo infra n. 90.

Tertia sententia omnino tenenda docet non teneri restituere ante iudicis condemnationem. Probat, quia leges non impediunt dominij translationem, sed concedunt repetitionem coram iudice, vt patet l. 10. tit. 23. part. 1. & l. 2. tit. 7. lib. 8. noua recopilata. Nec obstat dicta lex alearum, quia id, quod dicit, solutum reddatur, exponitur per sequentia verba, scilicet, & actionibus competentibus alijs, &c. Et sic intelligitur post iudicis sententiam. Sic tenent Bañes 2. 2. q. 32. art. 7. pag. 1180. & sequenti, Aragon ibi art. 7. fol. 766. Ludou. Lopez 2. p. instr. cap. 33. pag. 224. Angles floribus 2. p. q. de ludo fol. 288. Metina lib. 1. summa cap. 14. §. 29. fol. 153. pag. 2. Adria. 4. mat. de restit. q. 2. quæ incipit, quia in superioribus, Soto lib. 4. de iust. q. 5. art. 2. Ledesm. 4. q. 18. art. 8. Nauarr. summa Hispan. & Lat. antiqua, cap. 19. n. 9. Latina noua cap. 20. n. 19. Alcozer lib. de ludo à cap. 22. vsque ad 28. Couarr. reg. peccatum 2. p. §. 4. n. 1. & 2. Castro lib. 2. de lege penali, cap. 2. coroll. 3. Maioris 4. dist. 15. q. 13. Metina C. de restit. q. 22. Angel. verbo ludus n. 7. Rosel. ibi num. 4. Colinas pragmatica Sanctio. tit. de si et aculis, verbo ludibria. Perez lib. 4. Ordinam. tit. 3. l. 9. vers. ni tak las. Padilla l. de fideicomisso, C. de transact. n. 7. & refert Bald. Panorm. Decium, & communem. Idem tenet Petrus de Couarr. lib. de remedio lusorum 3. p. cap. 9. Auiles cap. 29. Prætorum, glossa leyes num. 5. Azebedo lib. 8. recopil. tit. 7. l. 2. n. 93. vbi multos refert. Idem Philiar. de offic. Sacerd. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. & Molina tom. 2. de iust. dist. 513. & docti recentiores.

Nota primò, quòd expiendius est quidam casus ab hac sententia, nempe quando milites dum in locis in quibus vigent leges huius regni Hispania, militant, aleis, id est, à los dados, vel tabellis, id est, à las tablas, ludunt, tunc enim lucrans ab illis tenetur ante iudicis sententiam restituere: quia lex 1. tit. 7. lib. 8. noua recopil. impedit dominij translationem; sic enim dicit, Mandamos, que quando los nuestros valallas nos vienen à servir à la guerra, que en tanto, que durare la guerra, y estuieren en nuestro servicio en ellano juguen dados, ni tablas, y qualquiere que alguna cosa ganare, sea tenido de lo tornar luego à aquel, à quien lo gana. Quod non tantum in fauorem militum, sed etiam in fauorem totius regni institutum est: nam si milites hinc ludo incumbere in bello, non possent ita comòdè rebus bellicis vacare. Item exponerent se periculo perendi arma, & cetera bellica instrumenta. Hoc est contra Perez dicta l. 9. vers. sea tenido; vbi sentit non teneri restituere: & explicat dictam l. 1. vt teneatur reddere, si pars petierit coram iudice intra dies

DVBIUM II.

ocho: sed minus bona est hac expositio, quia expressè dicitur, *sea tenido de lo tornar luego*, & sic tenent Soto *suprà*, Alcozer *cap. 29*. Bañes *dicho art. 7. fol. 1181*. Arag. *dich. art. 7. fol. 768*. Ludouicus Lopez 2. p. *instruict. cap. 34. pag. 255*. & *lib. 2. de contract. cap. 22. fol. 387*. Angles *suprà fol. 292*. Enriquez *lib. 7. de indulg. cap. 35. n. 6. & 7. in commento litera Q.* & alij. Dixi quando bellum est intra hoc regnum, ubi leges illius vigent, quia si milites ferirent in bello nostro Regi extra hoc regnum, vel in provincia, quæ licet sit nostri Regis, non guberantur legibus huius regni, vt in Aragonia, Valentia, Catalonia, &c. non tenentur seruare hanc legem citaram, sed leges, quæ sunt in vsu in illa provincia. Sic Enriquez *ubi supra*, & nonnulli docti recentiores.

1. Secundò nota, aliquos dicere, quòd si illi milites essent alienigeni, & pretio conducti, vel sua sponte ferirent nostro Regi in hoc regno in bello, non tenerentur seruare illam legem. Sed oppositum videtur verum, quia *lex 1. citata* non excipit alienigenas: item in illis etiam procedunt rationes factæ. Sic prædicti recentiores.

6. Tertio nota, quòd ex hoc quòd ista lex abhinc multis annis non fuerit mandata executioni, quia non occurrit casus, in quo esset bellum intra regnum, non ob id est censendum esse abrogatam; quia per consuetudinem merè negatiuam non abrogatur lex, sed per consuetudinem contrariam. Sic Enriquez *suprà*, & recentiores prædicti.

7. Quartò nota quòd secundum leges nostri regni, qui perdit in ludo chartarum, id est, de *naypes*, vel *alearum*, id est, de *dados*, potest repetere coram iudice intra octo dies, & si perdens non repetierit intra illud tempus, potest quicumque alius repetere, & beneficio legis acquirere sibi tale lucrum. Quòd si alius non repetierit, potest iudex ex officio repetere, & applicabitur Camera. Sic habetur *lib. 8. recopil. tit. 7. l. 2.* quod intelligitur intra spatium duorum mensium, quo translato, nulli conceditur repetitio, vt habetur *l. 10. tit. 7. lib. 8. recopil.* quæ esse in vsu dicit Padilla *suprà n. 2.* Sed iam per pragmaticam anni 1575. non conceditur hac repetitio perdeni, nisi sit minor 14. annis.

8. Quintò nota, quòd hac repetitio pecunie perditæ in ludo verito seruanda est inter Clericos, iuxta *Autb. alearum vsus, C. de relig. & sumptibus suæ*. quam etiam inter clericos procedere testatur, dicens communem, Couar. *regula peccatum. 2. p. §. 8. n. 3.* & Paris de Pateo, & Costa, quos ibi refert. Bernard. Diaz *practica crimin. cap. 70.* Salzedo *ibi*. Idem glossa *cap. cleric. & 2. vers. ad alear. de vita, & benef. cleric.* Circa tempus verò, in quo conceditur repetitio, attendendum est, quoad clericos, quid sit in vsu in tali diocesi, Abbacia, vel vniuersitate, non enim gubernantur legibus ciuilibus, præcipue in non fauorabilibus. Et sic Magister scholarum Salmanticensis concedit repetitionem post octo dies, & etiam punit ludentes etiam post duos menses. Sic prædicti recentiores, immo Salzedo *suprà*. Perez *lib. 8. tit. 19. l. 37. Ordinam. fol. 386.* dicit quocumque tempore concedi repetitionem

Salmantice inter Scholasticos.

An si ille, qui ludo amisit ita, vt habeat ius repetendi coram iudice, petat non coram iudice, sed priuatim, teneatur alter restituere? & quid si petat coram iudice, & iudex non condanmet, vt soluat, vel qui lucratus est, neget coram iudice lucrum.

Sit prima conclusio. Si is, qui perdidit, repetat extra iudicium, non tenetur alter restituere sibi lucrum. Ratio, quia tantum tenetur restituere facta iudicis condemnatione: in legibus enim conceditur repetitionem, quas retuli dubio præced. ponuntur verba, quæ verè significant repetitionem in iudicio, vt *autb. alearum, C. de relig. dicitur, & actionibus competentibus repetatur*. Sic Soto *lib. 4. de inst. g. 5. art. 2.* licet aliquantulum dubius: immeritò tamen, cum sit res certissima. Alcozer *lib. de ludo, cap. 42.* Castro *lib. 2. de lege penali, cap. 2.* Metina *C. de restit. g. 22.* Aragon *2. 2. g. 32. art. 7. fol. 767.* & Bañes *eodem art. 7. fol. 1181.* dicens oppositum esse improbabile. Et quidam docti neoterici, qui dicunt esse certum.

Secunda conclusio. Si perdens petit lucrum coram iudice, & iudex iniquè non ferat sententiam, vt alter restituat, adhuc non tenetur, qui lucratus est, illud lucrum restituere. Ratio, quia perdens nullam habet actionem, vt lucrum illud sibi reddatur, nisi facta condemnatione: vnde ea non facta, nec ipse potest occultè compensationem facere, nec aliter tenetur restituere. Sic Alcozer, Castro, Metina, *ibidem*.

Maius autem dubium est, quando, qui lucratus est, vocatus à iudice, repente parte, negat lucrum, & sic non condemnatur, vt restituat, an teneatur restituere. Quidam enim dicunt teneri, quia hic contractus est vel contractus gestus cum minori, cui datur restitutio: sed si minori petenti restitutionem alter negaret contractum, & sic defectu probationis non damnaretur, absque dubio teneretur ad restitutionem; ergo. Ita Molina *tom. 2. de inst. disp. 5. l. 4.*

Sit tamen tertia conclusio; Probabilius est non teneri adhuc restituere, quia hæc repetitio, & restitutio non conceditur in fauorem ludentium, sicut restitutio minoris, sed in odium, & penam eorum, vt bene Couar. *reg. peccatum. 2. p. §. 4. n. 2. & 8.* & Metina *g. 22. de restit.* vocat eam penam: at reus, qui iudicè rogatus negat veritatem, non tenetur restituere penam, quia damnandus erat, iuxta probabiliorem sententiam, quam probauit *lib. 2. summa cap. 2. n. 22.* ex multis Doctoribus, & *lib. 10. de matrim. disp. 8. n. 14.* ergo. Sic præfati recentiores.

Hinc fit minus bene sensisse Adrianum 4. *mar. 5. de restit. g. de restitutione ludi*, qui incipit, *quia in superioribus*; vbi dicit, quòd si is, qui ludo amisit rem aliquam, ita vt ius habeat repetendi coram iudice, & præ pudore non audeat, potest propria autoritate illam compensare, tantumdem furando, vel si tantumdem debebat, non soluendo, quòd dicit probabile Angles *floribus. 2. p. materia derestit. ludi. fol. 293.* & sic dicit non cogendum esse restituere, qui hac compensatione vltus est. Sed oppositum est omnino tenendum, scilicet non posse

posse vt tali compensatione. Ratio, quia cum translato dominij vere per talem ludum facta fuerit, non potest perdens recuperare lucrum illud, nisi legis beneficio: lex autem tantum concedit, vt repetat coram iudice, & post condemnationem restituatur sibi. Sic Aragon *dicho art. 7. fol. 768.* Metina *lib. 1. summa, cap. 14. §. 29. fol. 153.* Ludou. Lopez 2. p. *instruict. cap. 33. pag. 242.* & sequenti. Ledesma. 1. 4. g. 18. *art. 8. sine*, Metina, Alcozer, Castro loco citato, & Molina *suprà citatum*, & prædicti recentiores.

DVBIUM III.

An qui amittit ludo pila, vel alio quocumque ludo permissio, vno die plusquam triginta nummos aureos, vel gemmas, seu alia pretiosa, aut quod interponitur ludo (Hispanè se atrauicela, o rifa en el juego) teneatur soluere, & si soluit, teneatur alter restituere.

Ratio dubitandi est, quia omnia hæc prohibentur *l. 9. tit. 7. lib. 8. noua recopil.* & simul ibi prohibetur ludus pecunia credita, & in fine totius legis subditur, *Por la presente damos por ningunas, qualequier obligaciones, cedulas, escrituras, promesas, que sobre esto se ayan hecho, o hizieren*. Tunc sic, hæc verba legis cadunt super omnia, quæ præcellerant in ea, sed propter hæc verba, qui perdit pecunia credita, non tenetur soluere, & si soluat, est probabile, teneri alterum restituere; ergo.

Sed dicendum est teneri sic perdentem soluere, nec alterum teneri restituere ante iudicis sententiam. Ratio, quia ea verba, *por la presente damos*, & non cadunt super omnia, quæ præcellerant, sed supra lucrum pecunia credita. Et patet hoc, quia illis verbis annullantur schedula, promissa, sed cum quis ludit præsentem pecuniam, non interueniunt schedula, promissa; ergo. Sic Alcozer *lib. de ludo, cap. 35.*

DVBIUM IV.

An si is, qui pecunia credita amisit in ludo, soluat pecuniam amissam lucranti, teneatur hic restituere illam pecuniam sibi solutam, & reddere soluenti, iuxta leges huius regni Hispania.

Dplex est sententia.

Prima dicit teneri restituere: probatur primò, quia *l. 8. tit. 7. lib. 8. noua recopil.* talis contractus ludi omnino redditur irritus; ergo per illum non transfertur dominium. Secundò probatur, qui lucratus est, nullum ius habet ad lucrum; ergo si alter soluat, tenetur restituere. Probò antecedens, quia ideo, qui amisit, non tenetur soluere. Hanc docent Alcozer *lib. de ludo, c. 30.* Sotus *lib. 4. de inst. g. 5. art. 2. sine*, ante solutionem argumentorù: & dicit esse tutiorem Ludou. Lopez *lib. 2. de contract. cap. 22. fol. 287.* & eam tenet Metina *lib. 1. summa, cap. 14. §. 29.* Gutierrez *de iuram. confirm. 1. p. cap. 53. n. 1.*

Secunda sententia docet, non teneri restituere

re. Ratio, quia *dista l. 9. noua recopil.* non irritat contractum ludi, sed tantum promissionem soluendi, quòd est dicere, non tenetur, qui amisit, adimplere promissum, & soluere, quòd nos fatetur: ar non ponit aliquid verbum, quò importet impediri dominij translationem: & cum sit lex penalis, non est extendenda. Nec obstat argumentum in contrarium, quia responderetur non habere ius ad illud lucrum ante solutionem; quia promissio est cassata per legem, & sic qui amisit, non tenetur soluere: ar post solutionem, qui lucratus est, ius habet ad retinendum, cum nullo iure huiusmodi retentio prohibeatur: sicut iuxta opinionem Soti *lib. 4. de inst. g. 5. art. 3.* & aliquorum aliorum, legatarius, qui recepit legatum in minus solemnè testamento sibi relicto, non tenetur illud restituere, licet hæres non teneretur illi soluere hoc legatum. Hanc sententiam tenet Bañes *2. 2. g. 32. art. 7.* Azbedon *lib. 8. recopil. tit. 7. l. 8. n. 8.* Salon. *2. 2. ante quæstionem 62. g. de dominio, art. 6. colum. 560.* & 561. Manuel *1. tomo summa cap. 189. n. 9.* Vega *lib. 3. summa casu 288.* Molina *tomo 2. de inst. tract. 2. disp. 5. l. 8. quoad secundum*; & dicit satis esse probabilem; & tutam Ludou. Lopez, Aragon *2. 2. g. 38. art. 7.* & videtur teneri Nauarr. *L. ant. cap. 19. n. 19. noua cap. 20. n. 19.* Perez *lib. 8. Ordinam. tit. 4. l. 9. versic. sea tenedo*. Idem tenent quamplurimi docti noterici, tum Theologi, tum Iurisperiti, vt refert Alcozer *ubi supra*, & ipse dicit esse probabilem. Et hæc sententia est multo probabilior, & tenenda.

Nota hanc sententiam esse veram, licet soluens ignoret se non teneri soluere. Sic nonnulli docti neoterici Magistri.

Ex dictis fit quòd ille, qui soluit quòd perdidit pecunia credita, non poterit recompensari, tantumdem occultè lubripiendo, tum quia translatum est dominium in alterum: tum etiam, quia licet sit probabile, etiam alterum teneri mihi restituere pecuniam solutam, at cum sit hoc dubium, & satis probabile oppositum, in dubio melior est conditio illius possidentis, non enim est licita compensatio, nisi quando certissimum, & omnino liquidum est debitum.

At si qui perdidit pecunia credita, tantumdem occultè deberet alia via eidem, qui lucratus est, posset fingere se soluere numos perditos habens animum non soluendi illos, sed alios, quos occultè deberet: nulli enim in hoc iniuriam irrogat, cum verè eos numos non debeat, sed sponte soluat: sed (vt dixi) si soluit absque hoc animo, sed animo soluendi perditos pecunia credita, non posset retinere debitum, quòd alia via debebat, quia hic non est locus compensationi.

Similiter, si antequam soluere numeros hos perditos pecunia credita, haberet animum non soluendi, sed præ pudore, vel alio respectu fingeret se soluere, animum habens se compensandi, quando ei suppeteret facultas, posset vtique se compensare; quia tunc reuera non vltus est soluere, sed mutare.

An verò stando in iure communi ludentes pecunia credita, teneantur pecuniam amissam soluere: dixi *lib. 6.*

de matrim. disp. 38.
num. 34.

An qui lucratur ab alio pecuniam presentem, & ipse tantum perdebat pecunia credita, & habebat propositum non soluendi, propter leges sibi concedentes, vel si iuravit soluere, habebat propositum peccandi relaxationem, & sic non soluendi, teneatur restituere pecuniam presentem, quam lucratus est.

Quidam & satis probabiliter tenent, teneri restituere, quia de natura contractus, qualis est ludus, est ut in eo seruetur aequalitas, quae hic seruari non videtur, cum hic exponatur ludus, non autem periculo pendendi, cum animus habeat pecuniam perditam non soluendi. Sic tenent Victoria, quem refert, & sequitur Ludou. Lopez lib. 2. de contract. cap. 2. fol. 388 in solutione ad 3. argumentum.

Sit tamen prima conclusio. Probabilis est non teneri restituere. Ratio, quia hic videtur beneficium legis sibi concedentis, ne teneatur soluere, & alter sibi imputet, cum velit pecunia credita ludere, cum hac sit lex talis ludi, ut perdens non teneatur soluere: nec est aliqua inaequalitas in hoc contractu, quia etiam alter potest uti eodem legis beneficio, & non soluere. Item etiam si perdidisset pecunia praesenti, & haberet propositum statim illam repetendi in iudicio, posset lucrari cum illo proposito: nulli enim facit iniuriam, sed vitat iure suo. Sic docti recentiores.

Secunda conclusio: si tamen ludus sit pecunia praesenti, & alter ludentium fingat se habere pecuniam presentem, cum tamen non habeat, nec habeat etiam animam soluendi, cum tamen soluendo sit, si lucratur, credo non teneri lucrum restituere. Ratio, quia ludus hic censetur pecunia praesenti, nec fraus, aut prausus animus alterius ex ludentibus debet illi patrocinari: & sic si perderet, teneretur pecuniam perditam soluere, ac si perderet pecunia praesenti: ergo si lucratur, potest lucrum retinere, cum vtrisque seruetur aequalitas. Et confirmatur, quia si apponeret pecuniam adulterinam, id est, *moneda falsa*; teneretur veram pecuniam soluere, & si lucraretur, posset retinere lucrum. ergo similiter si fingat, se habere pecunias. Et quod fingens se habere numos, vel ponens adulterinos, teneatur soluere, & possit lucrari, docet Petr. de Couart. 3. p. cap. 14. lib. de ludo.

DVBIUM VI.

Quando stando etiam in iure natura per ludum non transferatur dominium, ita ut lucrans teneatur restituere lucrum.

Respondetur secundum omnes Doctores, quod in triplici casu. Primus est, quando qui ludo perdidit, non poterat alienare rem ludo perditam. Secundus, quando fuit tractus ad ludum a lucrante. Tertius, quando fraus aliqua interuenit in ludo: de quibus casibus late agendum est *dubij sequentibus*.

Qui sint hi, qui non possunt alienare in ludo, ita ut hac ratione, qui lucratur, teneatur illis restituere.

Sit conclusio: hi sunt, qui non habent dominium illorum bonorum, quae ludunt, vel saltem non habent liberam administrationem, ut sunt serui, Religiosi, filijfamilias, minores viginti quinque annis, uxores. Ratio, quia persona haec non sunt sui iuris. Haec conclusio est omnium; & specialiter quod lucrans a minoribus tenetur restituere, docet D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 7. ad 2. Bañes eodem art. 7. fol. 1175. Aragon eodem art. 7. fol. 766. Angles floribus 2. p. q. de ludo fol. 289. Ludou. Lopez lib. 2. de contract. cap. 21. paulo post principium. Alcozer lib. de ludo, cap. 14. Metina C. de restit. q. 2. 2. vers. ut igitur in summa dicam. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 4. num. 4. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 23. §. 3. Castro lib. 2. de lege pœnali, cap. 2. corol. 3. Sarmiento, dicens esse omnium, 1. p. de reudicibus cap. 2. n. 5. Innoc. cap. quia plerique, de immunit. Eccles. Sylu. verbo ludus q. 11. Soto lib. 4. de inst. q. 5. art. 2. & de muliere coniugata idem dicunt Castro, D. Anton. Syluest. Alcozer, Bañes, Aragon supra, Ludouic. Lopez 2. p. instr. c. 32, fol. 247. Nauarr. summa Hisp. & Latina antiqua cap. 19. n. 9. Lat. noua cap. 20. num. 12. Petrus de Couar. qui etiam idem dicit de minoribus, lib. de remedio iurorum 3. p. c. 1. Sed hoc pacto distinguendum, si minor sit pube, & curator careat, non tenetur lucrans restituere, donec minore restitutionem petente, iudex lucrantem ad eam cogat, quod late prosecutus sum lib. 7. de matrim. disp. 38. n. 30. Et idem dicendum est de prodigis, quibus ratione prodigalitatē datus est per iudicem tutor, & sic impedita administratio. Syluest. Nauarr. D. Anton. Alcozer. Petrus de Couar. ibi; & haec omnia colliguntur ex Angelo verbo ludus, n. 7. & Metina lib. 1. summa cap. 14. §. 28. fol. 152. vbi dicit non posse per ludum transferre dominium, qui non possunt valide donare: at omnes dicti non possunt valide donare, ut constat ex omnibus summis, verbo, *donatio*, & ex pluribus legibus, quas allegant.

Nota primò, quod licet stando in iure communi possent coniugata ludere parapherna, quia erant sua quoad dominium, & dispensationem liberam: at stando in iure regni nequeunt, quia in hoc regno Hispaniae est illis interdicta administratio. l. 55. Tauri, & sic non possunt valide eam donare; immo nec de eis elemosynam facere, ut late supra cap. de premis. & donat. dub. 5. Sic Alcozer ibi, Ludouicus Lopez in instr. vbi supra.

Secundò nota conclusionem esse limitandam quoad filiosfamilias, minores, & coniugatas, quando quis lucratur ab eis notabilem quantitatem, considerata qualitate ludentis, & diuitiis, & tempore in quo luditur; si enim res est parua, considerata hac qualitate, nec hi peccant ludendo, nec lucrans tenetur restituere: quia tunc pater, tutor, & vir virtualiter, & interpretatiue consentit, cum hac recreatio ludi sit necessaria ad transigendum hanc vitam, & perferendos labores illius. Sic Soto, Nauar. Alcozer, Sarmiento, D. Anton. Sylu. Bañes, Aragon, Ludouic. Lopez

Lopez supra in instructorio, Angles, Metina, supra, Maior. 4. disp. 15. q. 3. Ledem. 2. 4. q. 15. art. 5. & nonnulli recentiores docti. Et exemplificat Soto hanc moderatam quantitatem, ut filius, qui est in studio, vel curia, cui pater mittit quotannis centum aureos, pro sua sustentatione, potest quatuor, & quinque ludere. Idem Nauar. Alcozer, Metina, Bañes, Aragon ibidem, & praedicti recentiores. Idem dicit Metina ibi de filio, qui est in paterna domo, & illi rationabiliter promittitur. Immo Sarmiento vbi supra dicit, quod licet Theologi scriptulosius loquantur, si quis a minori ditissimo dono, vel ludo acquirit viginti aureos, nec peccat, nec tenetur restituere. Et idem, inquit, dicendum de filiofamilias, & uxore, quibus diues pater, vel vit solent in alimentis notabilem quantitatem concedere; & probat ex l. si filiusfamilias. ff. de donat. Immo filius Dominorum, ut Marchionum, Comitum, &c. & aliarum personarum multorum redditum, amplior licentia concedi potest; quia quantitas, quae in aliis personis est magna, in his exat moderata: & sic debet intelligi Speculum conscientiae lib. 1. cap. 77. dicens non teneri restituere, qui ab his lucratur, scilicet quando ludunt moderate, atenta sua qualitate, licet esset immoderatum in personis inferioris notae; si enim hi luderent immoderatum, atenta sua qualitate, lucrans tenetur restituere, nullum enim privilegium alienandi habent filiosfamilias dominorum. Sic Alcozer eodem cap. 14.

Sed quid, si pater, vel vir nolit, ut etiam quid moderatum ludat filiosfamilias, vel vxor, videtur enim quod tunc, qui lucraretur, teneretur restituere, quia commaniter Doctores, ut Soto, Ledem. Nauar. Alcozer, Metina, Sarmiento, Bañes, Aragon, Syluest. D. Anton. dicunt non teneri restituere, qui lucratur ab his, quid moderatum; quia praesumitur patrem, vel virum velle. Et huic fundamento innititur dicta lex, si filiusfamilias; ergo quando pater, vel vir explicat velle ut nil ludat, non potest quod etiam quid moderatum ab his lucrari.

Sed dicendum est, quod quando pater, vel vir dicit velle, quod non ludant, intelligitur nolle in totum fores illis claudere, sed ad moderandum, & ne nimiam quantitatem ludant. Et sic possunt quid moderatum ludere: at si expressè contradicerent etiam ad rem minimam, licet quoad elemosynas non posset tunc vxor; at quo ad ludum credo posse non tantam quantitatem, ut dixi, sed aliqualem; quia dare elemosynam est opus supererogationis, & non pertinet ad necessitatem vitae humanae: at aliquis ludus videtur pertinere ad hanc necessitatem, & sic pater, vel vir tenetur consentire: & in hoc sensu credo verum, quod dicit Angles supra fol. 288. vbi dicit posse filium ludere quod moderatum, licet pater non consentiat, quia tenetur consentire. Et Manuel 1. tomo summa. in noua, cap. 189. num. 1. dicit teneri consentire.

Tertiò nota aliquos sentire non posse filiosfamilias totam illam quantitatem, quam diximus esse moderatam, v.g. quatuor, vel quinque aureos ludere vna vice, etiam si animus habeat non ludendi iterum in toto anno, & velit cadere iuri suo, sed quod possit hodie ludere duos, vel tres argenteos, & alio die totidem, &c. Ra-

tio, quia hanc licentiam nos arbitramur ex quadam aequitate & voluntate interpretati patris: illa autè est ut filius recreetur per totum annum. Vnde inferunt, quod qui ab illo lucratur vna vice triginta argenteos, tenetur restituere, licet filius non soleat alias ludere. Haec quidam neotericus valde doctus. Sed probabilis est posse, quia potest cedere iuri suo fundendi illam recreationem per totum annum; sicut quando habet consuetudinem ludendi cum aliis; quia tunc si ego scirem, quod cum aliis non amittit eam quantitatem, quam potest perdere, si lucratus fuero ab eo, non teneor restituere; sicut si scirem amississe: & ita qui ab illorum aliquo lucratur congruo modo, scire tenetur ab eo, vel ab alio, à quo scire poterit, quid talis eo amittit, quia si antea perdidit quod poterat ludere, tenetur restituere lucrum: & si hoc sciri non potest, eo quod qui perdidit, absens sit, aut alia de causa, bene poterit id retinere, quia melior est conditio possidentis. Sic nonnulli docti recentiores Magistri.

Quartò nota aliquos dicere quod lucrans ab iis, qui non sunt sui iuris ad perendum, ut à filiosfamilias coniugata, &c. notabilem quantitatem, tenetur totam restituere, nec latè est restituere illam, quam non poterat perdere. Ratio, quia totus ludi contractus redditur tunc vitiosus, & sic per illum non transferuntur dominium. Sic Alcozer lib. de ludo cap. 16. & colligitur ex Metina in alio simili, q. 10. de restit. Sed tenendum est tantum teneri restituere illum excessum, nec totus contractus redditur nullus, sed tantum quo ad illud excessum. Sic nonnulli docti neoterici.

Quintò limitanda est conclusio, nisi filius habeat peculium castrense, vel quasi, in eo enim reputatur paterfamilias, & est sui iuris, & sic potest quantumcumque quantitatem perdere. Hoc est omnium: sic Petrus Couar. supra. Alcozer lib. de ludo, cap. 14. Syluest. verbo ludus, q. 11. Bañes dicto art. 7. fol. 1179. Angles supra fol. 288. immo idem dicendum est de aduentitiis, quando is, qui donauit, concessit, non expectata patris licentia, administrationem. Bañes ibi.

Sextò nota, quod filiosfamilias maior, qui scilicet nactus est viginti quinque annos, potest ludare bona aduentitia quoad proprietatem; hac enim est sua, dummodo pater habeat vsum fructum toto tempore, quo leges ipsi concedunt; quia in hoc nulli iniuriam irrogat, & iam habet etatem requisitam, ut contractus facere possit. Sic Alcozer dicto cap. 14. Sed an sit hoc omnino verum, dixi supra c. 1. de seruis. ac patr. potest. dub. 17.

An vero filiosfamilias absens à patre possit disponere de bonis, quae suo labore comparat, & sic illa ludere, cum tunc non sustentetur à patre, dixi loco citato.

An vero Religiosus possit aliquam quantitatem ludere, late dixi lib. 7. summa, cap. 19. à n. 79.

DVBIUM VIII.

An possit filiusfamilias quicquid ludo acquirit, ludo exponere, ita ut lucrans non teneatur restituere.

Sit prima conclusio: Quando est in eodem numero ludo, id est, continuo, antequam con-

sultō ad aliqd aliud exurgat, non est dubium, quin possit: & sic alter, à quo lucratus est, potest totum, quod filiusfamilias lucratus est in illo ludo, iterum lucrari. Itaque potest filiusfamilias in eodem numero ludo perdere totum, quod in eo lucratus est, licet sit magna quantitas, nec alter tenebitur restituere. Ratio, quia lucrum dicitur, quod in fine ludi reportatur. Sic Sylv. verbo, ludus, q. 17. dicto 3. sine. Angelus ibi n. 8. Alcozer lib. de ludo, cap. 4. §. la quarta doctrina. Gabr. 4. dist. 15. q. 13. art. 3. dub. 6. Medina lib. n. summe, cap. 14. §. 28. fol. 152. Franciscus Garcia p. 2. de contract. cap. 19. fol. 578. Ludou. Lopez 2. p. instr. cap. 33. fol. 264. 265. & lib. 2. de contract. c. 2. 1. fol. 38. Nauarr. summa Hisp. & Lat. antiqua c. 19. num. 16. Lat. noua cap. 20. num. 19. & nonnulli docti recentiores.

2. Secunda conclusio: si ludus sit alius, quia, v.g. tam à ludo recessit filiusfamilias, & se contulit, alteraque die ad ludendum rediit, licet de lubricitate iuris non possit ludere totum, quod lucratus est, quia filiusfamilias patri acquirit, ac si ludat cum eodem, à quo lucratus est, & perdat, de equitate conscientia potest alter compensare id, quod perdidit, & sic non tenetur restituere hoc, quod lucratus est. Ratio, quia aequitati rationis iniuritur, quod si patri filius acquirit in ludo, quod etiam, si totidem perdidit cum eo, à quo lucratus fuerat, eius collusor possit cum hoc ultimo lucro sibi recompenfate totidem, quod perdidit, ex aequitate enim naturali patet qui sentit hoc commodum, debet sentire hoc onus. Hæc est contra Arn. verbo, ludus, num. 8. & Gabr. supra. Rosel. verbo ludus n. 8. Sed nostram conclusionem tenent Syluest. Nauarr. Angel. Ludou. Lopez. in instr. supra. Tabien. verbo ludus q. 10. Philiar. de offic. Sacerd. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. & nonnulli docti neoterici. Quod bene limitat Ludou. Lopez. in instr. vbi supra, nisi filius lucrum primum dissipasset, & prodige insumpisset; cum enim non cessit in patris utilitatem, nec lucrum extet, non est æquum, vt pater sentiat damnum, & possit filius in eius dispendium perdere.

3. Tertia conclusio: immo videtur, quod filiusfamilias possit cum quocumque voluerit, ludere, & perdere totam illam quantitatem, quam ludo lucratus est, simul cum eo, quod ipse poterat aliàs ludere. Ratio, quia licet totum illud lucrum cedat statim patri, ac hic æquitas non extet, quæ in eodem extat, qui perdidit, vt quod amittit, lucretur; est tamen voluntas interpretatiua patris, quando enim concessit tacite, vel expresse filio facultatem aliquid ludendi, videtur tacito consensu dare illi facultatem ad ludendum totum lucrum: vt docet Bañes 2. 2. q. 3. 2. art. 7. fol. 1179. §. respondetur; & ita expresse videtur tenere hanc conclusionem; etiam eam tenent prefati recentiores.

D V B I V M IX.

An trahens alium ad ludum teneatur lucrum restituere.

1. Thomas 2. 2. q. 32. art. 7. ad 2. & 4. dist. 15. q. 2. art. 4. quæstioncula 3. ad 2. dicit quod trahens alium ad ludum ex lucri cupiditate, tene-

tur restituere illi lucrum. Quam sententiam, sic vt facit, sequuntur Innoc. cap. quia plerique, de immunit. Eccles. n. 4. Turrec. c. Episcopus, dist. 35. n. 8. Abul. cap. 6. Math. q. 56. Palud. 4. dist. 15. q. 3. Gabr. dist. 15. q. 13. Immo Tabien. verbo ludus q. 8. ampliat hoc ita, vt intelligatur de quocumque modo tractionis, sed inducendi ad ludum alias non luturum. Sed Adrian. in 4. materia de restit. q. de ludo, & Maioris 4. dist. 15. quæst. 13. putantes eam esse mentem D. Thomæ, cum impugnant.

Vt tamen certiora à minus certis fecernamus, 2. sit prima conclusio: quando aliquis blanditiis, & leuibus precibus alium trahit ad ludum, non tenetur lucrum restituere, nec in hoc casu loquitur D. Thomas. Ratio, quia hæc preces non causant inuoluntarium. Sic omnes Doctores citandi contra Tabienam supra, & credo esse certissimam.

Secunda conclusio: quando trahit illum vi, 3. vel metu, vt minans aliquid malum, vel se illi non soluturum pecunias, quas debet, cum sint alieuius momenti, certum est teneri restituere illi lucrum. Ratio, quia contractus est inuoluntarius. Sic omnes Doctores citandi.

At dubium est, quando nimis importunitatibus trahit ad ludum alius non luturum, quibus non potest resistere alter sine nota, si enim resisteret, haberetur nimium durus, & agrestis.

Duplex est sententia.

Prima dicit non teneri restituere communiter ob solam importunitatem, & ex eo quod illi officiat ob miseriam non ludere, & damnum illi inferre, eo quod ludum non sustentet, licet tot, ac talia verba esse possent, vt iam incurreret, & teneretur restituere. Ratio, quia hæc nimia importunitas non videtur auferre voluntarium requisitum ad contractum: & estō dicamus auferre voluntarium requisitum ad donationem, est diuersa ratio, quia qui donat, amittit, quod donat, sine spe illud recuperandi, quod non contingit in ludo, siquidem ludic cum spe lucrandi, sicut alter collusor; sic Alcoz. lib. de ludo cap. 21. Garc. part. 2. de contractibus c. 19. fol. 592. & est satis probabilis: & tuta, vt dixi lib. 4. de matrim. dist. 10. n. 10.

Secunda sententia, quæ probabilior, & communior est, docet teneri restituere lucrum. Ratio, quia huiusmodi commutationes, quæ sunt in contractu ludi, cum recreationis gratia institutus sit, debent esse omnino ex libera voluntate, vt per eas transferatur dominium. Item quia quidquid sit in foro exteriori, in quo ad vitandas lites tolerantur contractus, qui non sunt ex metu graui, ac in foro conscientia donatio, & omnis contractus ex metu leui celebratus, non valet, & parit restituendi obligationem, vt late dixi lib. 4. de matrim. dist. 9. n. 4. Sic tenent Caiet. 2. 2. c. 32. art. 7. Vigu. lib. instit. cap. 7. §. 5. vers. 12. Bañes 2. 2. q. 32. art. 7. pag. 1176. 1177. Aragon ibi fol. 765. Angles floribus 2. p. q. de ludo, fol. 291. Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 28. fol. 151. Syluest. verbo ludus, q. 11. D. Ant. 2. p. tit. 1. cap. 23. §. 3. Castro lib. 2. de lege panali, cap. 2. corol. 3. Ledelina 2. 4. q. 18. art. 8. fol. 273. pag. 4. & quæst. 35. art. 5. fol. 123. pag. 4. Corol. lib. 1. quæst. q. 13. sine. Nauarr. summa Hisp. & Lat. antiqua cap. 19. n. 15. Latina noua cap. 20. num. 13. Soto lib. 4. de iust. q. 5. art. 2. Couar. reg. peccatum 2. p. 6. 4. num. 7. Ludou. Lopez 2. p.

2. p. instr. cap. 34. pag. 250. & lib. 2. de contract. cap. 22. fol. 390. Medina quæst. 22. de restit. Palacios in summa, verbo Ludus. Petrus de Couarr. de remedio lisorum, 3. p. cap. 3. & est communis Canonistarum, vt refert Couarr. dicto num. 7. vbi etiam refert Alciatum pro eadem. Idem Manuel in bulla compositionis, §. vnico, num. 39. Gutier. quæst. canonice, cap. 37. num. 18. Innoc. Immola, Palacios Rubios, quos refert, & sequitur Padilla l. interpositas, C. de transact. num. 32. & tenet Azebedo lib. 3. recopil. tit. 7. l. 2. num. 80. 81. Philiar. de officio sacerdot. tom. 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 7.

7. Nota primò idem dicendum esse, quando in medio ludi faceret similem violentiam, quia scilicet alius velle dimittere ludum, & non finire. Alcozer, Nauarr. Syluest. D. Anton. Petrus de Couarr. Ledesin. in vtroque loco vbi supra. Azo, quem refert, & sequitur Tabien. verbo Ludus quæst. 8. Ponit exemplum Alcozer, vt quando dicit ille se non soluturum, quod à semetipso lucratus fuit, nisi ludum sustineat, & id, quod lucratus fuerat, est alieuius momenti, seu considerationis. Idem Ledesin. quod exemplificat etiam, quando cum alius vult surgere, dicit, non surges, quia teneris sustentare ludum, & alter ex veracundia, & consensione perseverat. Nauarr. exemplificat, quando si à ludo discederet, vilis haberetur.

8. Secundò nota limitandam esse hanc sententiam secundam, quando his importunitatibus, & exprobrationibus infestatur is, qui aliàs ludum exercere renuit, quia illud exotum habet, vel quia sibi detrimentum honoris, vel bonorum parat: secus quando sunt hæc importuna preces, & exprobrationes hominibus, qui valde procliuus sunt ad ludum, illiunque crebro exercent, & si aliquando renunt ludere, id non est, quia desit ludendi voluntas, sed quia pro tunc aliis inuendunt, vel ludere non vacat, quia aliàs parati sunt ludere. Ratio, quia hi huiusmodi importunitatibus & exprobrationibus magis allicuntur, quam trahuntur, cum eas parui facere soleant. Sic Ludou. Lopez lib. 2. de contractibus, cap. 22. fol. 390. pag. 1.

D V B I V M X.

An vi tractus ad ludum, si iam ibi ad ludum applicatus concipiat animum portandi lucrum, si lucratus fuerit, ex tunc censetur voluntarius ludere, & ex tunc, qui ipsum traxit, acquirat ius lucrandi, quo ante carebat.

1. Aliqui tenent partem affirmantem. Ratio, 1. quia eo ipso, quod vi tractus iam in ludo constitutus decreuit inde capere lucrum, visus est in ludo, & in omnes eius leges consensisse, quarum potissima est æquali forti perendi, & lucrandi se exponere: sicut si coactus à principio emere, postea contempsisset, vt res sibi tradatur, videtur aperte consentire in emptionem. Secundò probatur ex cap. ad id, de sponsalibus, vbi mulier vi coacta ad matrimonium, si postea in domo viri patienter habitat, vitam conjugalem ducens, censetur in matrimonium consentire, & sic matrimonium initio irritum conualefcit; ergo similiter Sanchez Confil. moral. Tom. 1.

ter, qui vi tractus ad ludum, perseverans postea in ludo tam spontaneè, quod inde intendat lucrum habere, censendus est consentire valide in ludum. Sic Franciscus Garcia p. 2. de contractibus, cap. 19. fol. 194.

Sed dicendum est, quòd dupliciter vi tractus ad ludum potest decernere iam ludere, & lucrari: vno modo ex vi prius sibi illata virtualiter adhuc manente, quia scilicet ex rubore, & exprobratione iniectis, nisi ludat, pergit ludere, & velle lucrari: & si hoc modo perseverat in ludo, licet concipiat animum portandi lucrum, non potest alter, si lucratur, lucrum retinere. Secundo modo potest contingere, quando non ex illo pudore, & vi perseverante, sed ex alia noua causa acceptat ià ludere liberè, & spontaneè: & in hoc casu vera est sententia Francisci Garcia, quòd ex tunc, qui traxit, acquirat ius ad lucrum subsecutum, si deinceps lucretur. Itaque dicendum est, quòd in vi pertracto ad ludum non est per se fidele argumentum accedens voluntas lucrandi, quòd in ludum, & leges ludi absolute, & liberè consentiat: ita vt lucrandi ius pertrahenti sit concedendum, nisi causa aliunde se offerat, quæ sic pertractum vi, de nouo ad ludendum alliciens liberum eius nouum consensum protefteretur. Probatur prima pars, quia talis consensus in ludum est virtualiter coactus ratione violentia prioris adhuc manentis, & non absolute, sed ex suppositione eligit ludere: & supposito quòd vi coactus est ludere, manuit lucrari, quam perdere, cum iuxta probabiliorum sententiam (vt dicemus dub. sequenti) possit lucrari, licet non perdere; nam aliàs coactione cessante, nec ludum, nec lucrum incertum cum periculo perendi acceptare velle. Secundò, quia si puella metu graui coacta profiteri tempore professionis bona sua causa professionis daret monasterio, talis donatio, sicut & professio, est inualida; quia ex radice violentia prius illata vtraque claudicaret, illa enim puella neutrum velle: at supposito quòd cogitur profiteri, vult talem donationem facere; ergo similiter in nostro casu, quia hic vi tractus perinde se habet, ac illa puella, quia perinde nollet ludere, nec lucrari ex ludo cum periculo perinde: at esto cogitur ludere, manuit lucrari. Patet secunda pars, quia iam ludus est liber. Sic tenet Ludou. Lopez lib. 2. de contract. cap. 22. fol. 390.

Ad primum opposita patet ex dictis. Ad secundum dico, quòd per cohabitationem illam diutinam tantum in foro externo presumeretur nouus consensus: in foro conscientia, si is non adit, non conualidatur matrimonium.

D V B I V M XI.

An si tractus ad ludum lucretur à trahente, teneatur ipse lucrum restituere, sicut si trahens lucretur, teneatur restituere.

Duplex est sententia. Prima docet teneri restituere. Ratio, quia cum ludus sit quidam contractus, debet in ipso omnimoda æqualitas seruari, ita vt vel vterque, vel neuter indumentum lucrari possit. Et hæc est probabilis. Eam tenet Victoria, vt refert, & sequitur, dicens esse tutiorem, Ludou. Lopez lib. 2. da

de contrah. cap. 22. fol. 390. pag. 2. & 2. p. instruit. cap. 34. pag. 250. ubi etiam dicit fuisse Bañez huius sententia. Eandem tenet Franciscus Garcia p. 2. de contrah. cap. 19. fol. 593. Alcozer lib. de ludo, cap. 11. Azebedo lib. 8. noua recopil. tit. 7. l. 2. num. 83. & quidam ex neotericis vni docti.

2. Secunda sententia probabilior docet non teneri. Ratio, quia ex culpa alterius ludentis potest esse hæc inæqualitas in ludo, vt si quis falsis chartis ludat, non potest lucrari, quia impedimentum præstat lucro ex parte sua, & tamen hoc non obstat, quin eius collusor possit lucrari, quia impedimentum non apponit ex parte sua. Hanc tenent D. Thom. 2. 2. quest. 32. art. 7. ad 2. & 4. dist. 15. quest. 2. art. 4. quest. 3. ad 2. Abul. cap. 6. Matib. quest. 5. 6. Turrec. C. Episcopos distinct. 35. num. 9. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 23. § 3. Rayner. quem refert, ac sequitur Syluest. verbo ludus, quest. 13. Innoc. cap. quia plerique, de immuni. Eccl. num. 4. Ioann. Andr. & Calder. quos refert, & sequitur Tabien. verbo restitutio quest. 17. Petrus Conar. de remedio laforum 3. p. cap. 12. & 13. & videtur tenere Angles, quia recitata altera sententia, ponit hanc in vltimo loco, floribus 2. p. quest. de ludo, fol. 291. Et hanc dicit esse probabilem Ledem. 2. 4. quest. 15. art. 5. fol. 124. pag. 2. & eam vocat satis probabilem, & securam, Ludou. Lopez vtroque loco citato, & dicit eam tenuisse valde doctos recentiores Magistros. Idem tenet Manuel Rodriguez in bulla compositionis §. vnicuique, num. 40. Enriquez lib. 7. de indulg. cap. 35. num. 6. Palacios Rubios rubr. de donat. §. 81. num. 6. Rebuff. 2. tomo consil. reg. tract. de rescript. art. 2. glos. 3. Auiles cap. 29. Prætorum, glos. leyes num. 4. & dicit probabilem Azebedo ibi.

3. Nota quod aliqui ex his Doctoribus dicunt, quod quando ludus est prohibitus per leges ciuiles, tenetur, vbi illa vigent, qui tractus est, restituere pauperibus. Sic D. Thom. in 2. 2. Abul. Turrec. Rayner. D. Anton. Sed hoc est, quia sequuntur sententiam, quam supra dub. 1. reprobaui per ludos prohibitos non transferri dominium, & sic nec pauperibus esse in hoc casu restituendum, docent expressè Syluest. Tabien. Petrus de Conar. supra, & ceteri citati absolute dicunt non teneri restituere.

DVBIUM XII.

Quando lucrans in ludo tenetur restituere lucrum, eo quod interueniant fraudes in ludo.

1. Conclusio est certissima, & omnium, quod tenetur quis iure natura restituere, quæ lucratur in ludo, quando interueniunt fraudes in ludo. Ratio est, quia acquirit inuito dominium, cum voluntas ludentium sit transferre dominium, quando seclusa omni fraude luditur.

2. Nota non fieri fraudem in ludo, cum quis vitur cautelis, quæ iuxta leges ludi licite sunt, ex enim tacito ludentium consensu receptæ sunt, eaque ludi natura patitur. Vnde quando fuerit dubium, an sit fraus contra ludi leges, standum est iudicio peritorum in ludo. Sic Conar. reg. peccatorum 2. p. §. 4. num. 4. Alcozer lib. de ludo, cap. 19. Gabr. 4. distinct. 15. quest. 13. notabilis 3.

Stephanus, Paris de Puteo, Ioan. Baptista, quos refert Alcozer, Bañes 2. 2. quest. 32. art. 7. fol. 1177. Aragon eodem artic. 7. fol. 765. Medina quest. 22. de restitut. sine, Azebedo lib. 8. recopil. tit. 7. l. 2. num. 85. Philiar. de offic. sacerdot. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. & alij.

Hinc fit quod qui habet potiores ludi partes, quique necessarîo victor euasurus est, v. g. si vndeuiginti de manu haber, id est, si tiene veynte y vna de mano, potest augere sponsonem, id est, embidar, & licite lucrabitur, quia hæc cautela est iuxta leges ludi, & tacito ludentium consensu approbata, & æqualis est vtrique ludenti. Sic Medina dicta quest. 22. sine. Conar. ibi, num. 5. Alcozer cap. 20. Ludou. Lopez 2. p. instr. cap. 35. pag. 263. Medina lib. 1. summa, cap. 14. §. 29. fol. 154. pag. 1. Aragon. dicto art. 7. fol. 765. Azebedo num. 79. & 85. & Philiar. ibi.

Secundo fit, quod si quis sciat appositam pecuniam certò perdidisse, quia habet peiorem ludi euentum, potest cautè, & simulatè augere sponsonem, id est, embidar, vt alter inficius cadat, & illam recuset, & sic numus perdat. Ratio, quia hæc fraus est secundum leges ludi. Sic Alcozer dicto cap. 20. Couart. supra num. 6. Aragon supra.

Tertio fit quod si duobus ludentibus ludo, qui Hispanè vocatur la primera, & vtrique obrigit maior punctorum numerus, qui iuxta leges huius ludi requiritur ad lucrandum, videlicet quinquaginta quinque, qui primas habet, Hispanè, lamano, inuitat, seu prouocat alium collusorem ad nouam quantitatem pecunie lucro exponendam, alter suspicatus est puncta, quæ collusor habebat, finxitque se dubitare, an deberet admittere, vel acceptare prouocationem, petit tandem ab altero, vt sibi duo puncta donaret, & ea conditione se acceptaturum, concessit alter illa puncta, & ita lucratus est summam pecunie expositam, fit, inquam, ex dictis illam licite lucrari, & retinere.

Quarto fit, quod si ludens, qui scit se potiores ludi partes obtinere, fingat se dubitare, an augeat sponsonem, vt alter credat se potiores partes habere, & sic acceptet, vt ille fingat se nolle acceptare, vt alter plus augeat, licite lucratur. Sic Alcozer dicto cap. 20. & alij.

Quinto fit, quod si habens optimum ludum, 7 simulatè dicat, transeat, id est, voyal el naype, ad effectum decipiendi socium, vt sic cum incitet ad augendum sponsonem, licite lucratur. Sic Perez lib. 8. ordin. tit. 19. l. 37. fol. 388.

Sexto fit, quod potest quis numerare pauciora puncta, quam habet, & postquam contrarius exhibuerit plura, potest ipse licite exprimere, quæ habet, & sic lucrari. Alcozer dicto cap. 20. & alij.

Septimo fit, quod licite quis lucratur, quando videt chartas alterius abique fraude esse sola negligentia alterius, quia nullam facit fraudem; secus si videat, quia eo modo se ponit, vt videre possit, vel quia habet aliam videntem ludum alterius, qui ipsum admonet; quia hæc est aperta fraus. Sic Alcozer cap. 19. & alij.

Octauo fit, quod si quis signet chartas, vt eas cognoscat, vel est aded ingeniosus, vt facile cognoscat chartas, & alter hoc eius ingenium ignorat, tenetur restituere, quod ratione huius lucratur, iuxta

iuxta dicenda dub. sequenti. Si verò nõ signet chartas, & ambo sunt pares, vel ferè pares indultria facile cognoscendi chartas, vel chartæ nimio vsu ita signate sunt, vt facile ab vtroque cognoscantur, non tenetur restituere, quia ex vtraque parte est æqualitas: nisi alter eorum priùs chartas nouit, tunc enim, quia notabiliter alium excedit, tenetur restituere. Sic Alcozer cap. 19. & alij.

11. Nonò fit, quod quando focij faciunt sibi adinuicem signa, si leges talis ludi sint, vt focij possint sibi adinuicem facere signa, vel signa non sunt clara, sed secundum modum ludendi, vel acceptionem sponsonis, id est, Conforme al responder de la carta, o del embite, cognoscitur pars ludi focij, non est obligatio ad restitutionem; quia hæc fraudes sunt secundum ludi leges. Si verò lex ludi sit, vt non fiant signa extraordinaria tali ludo, est obligatio ad restituendum. Sic Alcozer cap. 20.

12. Decimo fit, quod quando alter minus soluit, quam perdidit, & quam erat in sponsonem ex negligentia lucrantis, tenetur restituere, est enim lex recepta in ludo, quod in pecunia non debet esse fallacia. Sic Alcozer dicto cap. 20. & alij.

13. Vndecimo fit, quod si iudex ludi iudicet contrarietatem etiam bona fide, vt in ludo pile non esse bonam, quæ est, id est, ser falta, la que no lo es, is, in cuius fauorem iudicatum est, tenetur lucrum illud restituere, cognita rei veritate; quia sententia fuit ex falsa præsumptione. Sic Alcozer cap. 20. & alij.

14. Duodecimo fit, quod est fraus in ludo obligans ad restitutionem futuri chartas, vt quando quis accipit aliquam chartam, vel aliquem calculum vltra eos, qui sibi forte obueniunt, vel si occultat chartas superfluas, & alij. Similiter quando aliquis numerat sibi plura puncta, vel alteri pauciora. Alcozer ibi, Ledem. 2. 4. quest. 18. art. 8. fol. 273. pag. 4. Ludou. Lopez 2. p. instruit. cap. 35. fol. 263. Nauarr. summa Hisp. cap. 28. addit. ad num. 11. cap. 15. Latina noua cap. 20. num. 17. Similiter est fraus, quando aliquis ita ordinat chartas, vt semper sibi fors felix contingat, vel in lucrum facile cleuentur. Alcozer ibi, & alij. Similiter est fraus, quando in ludo, qui Hispanè vocatur la primera, vnus ex ludentibus dixit se habere omnes chartas diuersi generis, Hispanè primera, cum eas chartas non haberet, & alter collusor non curauit illas aspicere, sed statim credidit, & ita iniuste lucratus est, & tenetur lucrum restituere. Ita Ledem. 2. 4. quest. 18. art. 8. fol. 273. pag. 4. Philiar. de offic. sacer. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 9. Alcozer cap. 20. qui bene addit, quod si ludus iam finitus erat, & alter collusor lucraturus erat, quia habebat plura puncta, tenetur non tantum lucrum illud restituere, sed etiam quod in illa manu erat perditurus. Similiter est fraus, quando tres coadunantur ad ludendum contra eum, cui ludus iniusticiter succedit, Hisp. juegan al molino, sic Franciscus Garcia supra, Medina lib. 1. summa cap. 14. §. 28. fol. 150. pag. 2. Similiter est fraus, cum quis ludit taxillis aliquo pondere grauiatis, sic Franciscus Garcia ibi; si Th. Sanchez Consil. moral. Tom. I.

militar est fraus cum quis fingit se parum scire de ludo, & perit ab altero aliqua sibi præberi puncta, cum tamen satis ludere sciat, sic Ledem. 2. 4. quest. 15. art. 5. fol. 125. pag. 4.

Decimotertio fit, quod lucrum, quod acquiritur ludo tabularum, & taxillorum, ratione eius quod Hispanè dicitur de los burros, licite lucrari, quia est secundum ludi leges, vtrique ludenti communes, sic Alcozer cap. 10.

Decimoquarto fit quod ille, qui in latruncolorum ludo, Hispanè juego del Alhedrez, promissit se victurum, Hispanè dar mate, cum pedite latrunculo, Hispanè, peon, non adimplet promissionem vincendo cum pedite latrunculo factio latruncolorum domina, Hispanè, con peon hecho dama, sine id promissit facere cum aliquo pedite latrunculo in genere, siue cum aliquo designato. Ratio est, quia victoria acquisita non est cum pedite, sed cum domina, & ita non potest lucrari, sic Alcozer lib. de ludo, cap. 20. & Cynus, Imbola, dicitur, quos ibi refert Alcozer, & docti recentiores.

DVBIUM XIII.

An quando aliquis notabiliter excedit alium in arte ludendi, teneatur lucrum restituere.

Hæc in re aliqua sunt certa. Primò certum est, quod si ipse certò sciat hunc excessum, alter vero nesciat, tenetur restituere. Ratio, quia contractus non est æqualis. Sic omnes Doctores citandi.

Secundò est certum, quod si vterque sit ignarus de industria, & arte alterius, licet alter alterum notabiliter excedat, non tenetur lucrum restituere, dum non constat de notabili illo excessu; ac si postquam cognoscit illum notabilem excessum, aliquid lucraretur, tenetur hoc lucrum post acquiritum restituere. Probatur prima pars, quia vterque ignarus de arte alterius exponit se periculo perdendi: & sicut lucranti occurrit imperitior, poterat occurrere peritior, & sic contractus fuit fortunæ, & ex vtraque parte æqualis. Item, quia conuenientes ad ludum hoc animo conueniunt, vt ea omnia, quæ lucrati fuerint, dum non constat de notabili excessu, retinere possint. Probatur secunda pars, quia iam contractus non est æqualis. Sic etiam omnes Doctores citandi.

Nota quod Alcozer vbi infra, bene limitat primam partem huius dicti, nisi quis aded artis lutoria peritus sit, vt vis sit aliquis, quem non excedat, tunc enim tenetur restituere, quod ab altero lucratur, licet alter de industria alterius sit ignarus. Ratio, quia moraliter scit se excessurum alium.

Hinc fit, quod qui se fingit ludi ignarum, manifestumque suum excessum occultat, tenetur lucrum restituere. Sic Ludouicus Lopez lib. 2. de contrah. cap. 21. fol. 385. Syluest. verbo ludus, quest. 11. Aragon 2. 2. quest. 32. art. 7. fol. 765. Franciscus Garcia p. 2. de contrah. cap. 19. fol. 586. Ledem. 2. 4. quest. 15. art. 5. fol. 123. pag. 4. Nauarr. vbi infra. Azebedo lib. 8. recopil. tit. 7. l. 2. num. 78. Philiar. de offic. sacer. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 8.

5 Dubium tamen est, quando alter colludentium nouit excellum notabiliter alterius, quia aliis illud nouit, vel alter admonet ipsum, & contestatur, quod excedit ipsum notabiliter, an adhuc lucrum, quod lucratur hic excedens, teneatur restituere.

Duplex & sententia.

6 Prima dicit teneri restituere, nisi lucrum adeo paruum sit, attenda alterius ludentis, qui perdit, qualitate, vt censetur donare. Ratio, quia alter non cedit iuri suo, sed nimia ductus cupiditate ludit. Sic Alcozer *lib. de ludo, cap. 19.* Ludou. Lopez *dicto cap. 21. fol. 84.* Franciscus Garcia *dicto cap. 14. a fol. 583.*

7 Secunda sententia probabilior dicit non teneri restituere. Ratio, quia volenti, & consentienti non fit iniuria. Sic Metina *C. de restit. q. 2. 2. unico fol. ante finem.* Petrus de Couar. *de remedio lutorum 3. p. cap. 14.* Manuel Rodriguez *in bulla compositionis §. unico num. 38.* Metina *lib. 1. summa cap. 14. §. 28. fol. 151.* Ludou. Lopez *2. p. instruct. cap. 35. & alij.* Ad idem est Nauar. summa Hisp. & Lat. antiqua *cap. 19. num. 15.* Latina noua *cap. 10. n. 17.* vbi dicit tunc teneri restituere, quando alter ignorabat excessum. Et hæc est communis, & constabit magis ex dicendis corollarij sequenti.

8 Hinc inferitur, quod in sponsonibus, id est, *lucra pones*, vt sint licita, debet vtique esse dubius de futuro euentu, aliis si alter esset certus, teneatur lucrum restituere; quia contractus non est æqualis. Sic omnes Doctores citandi, & Philiar. *de offic. sacerdot. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. ad finem.*

9 Nota quod tunc dicitur quis esse certus, quando scit per scientiam, vel experientiam certam, vel etiam per diuinam reuelationem. Dixi, experientiam certam, quia est experientia fallax, si quidem exultimamus vidisse, & audiuisse, quod reuera nec vidimus, nec audiimus, atque ita, vt quis sit dubius, & incertus in sponsonibus, opus est, quod non sit certus aliquo ex dictis modis, & ita non excluditur, quod habeat aliquam suspicionem, aut credulitatem, vel fidem humanam, quod ita sit, quod spondet. Immo quamuis alicui videretur se esse certissimum, quod ita est super quod spondet, si tamen adhuc fallitur, & iuxta modum, quo illud scit, iudicio hominum prudentum exponitur periculo lucrandi, & perditur, peccabit quidem spondendo propter conscientiam erroneam, at non tenebitur lucrum restituere, quia teuera contractus fuit æqualis, & expositus est periculo lucri, & iacturæ. Sic Franciscus Garcia *p. 2. de contract. cap. 18. a fol. 544. vsque ad 548.* & totum hoc etiam docet Ludou. Lopez *lib. 2. de contractibus cap. 15.* limitans bene primam partem, nisi opinio, vel fides humana, quam alter spondentium habet, sit ita probabilissima, vt moraliter loquendo, ratio possit ei subesse falsum. Et vtum liceat spondere multo plus apponendo contra minus, vide Philiarum *eo cap. 2.*

10 Dubium tamen est, quid dicendum quando is, qui certus est, alterum contestatur se scire certò, & adhuc alter contendit, & vult spondere non adhibens illi fidem. Quidam dicunt etiam in hoc casu eum, qui certus est, teneri lucrum restituere, nisi tam parua sit quantitas, vt censetur donare; quia non vult amittere, sed censetur deceptus spondere. Sic Alcozer *lib. de ludo*

cap. 47. Franciscus Garcia *dicto cap. 18. a fol. 548.* Ludou. Lopez *dicto cap. 15.* nisi alter irrationabiliter non adhibuit fidem.

Ceterum probabilius est licite facere sponsonem, nec teneri lucrum restituere, quia tunc nulla est fraus, & alter sibi imputare debet suam temeritatem. Sic Metina *vbi supra.* Ludou. Lopez *2. p. instruct. cap. 35. fol. 266.* Nauar. summa Hisp. *cap. 19. num. 18. & alij.*

Immo quando res, de qua est sponso, talis est, vt alteri, cum quo spondeo, potest constare, quod certò scio, non oportet, quod illi contestetur me certò scire, vt si sponso sit circa meum proprium factum, quia tunc rationabiliter alteri debet constare me esse certum. Sic Alcozer *dicto cap. 47.* Franciscus Garcia *dicto cap. 18. fol. 549.*

Nota tamen, quod si sponso esset ad rem prandij paræ quantitas, licet is, qui certus est, non contestaretur se certò scire, non teneatur restituere, quia cum sit in parua quantitate, & ad res comestibiles, verisimile est partes consentire tacite, vt alter possit retinere. Sic Alcozer *dicto cap. 47.*

Tandem inferitur, quod etiam in sponsonibus, quando duo spondent super rem consistentem in ingenio, vt ille recitat plures versus, & alter notabiliter excedit, dicendum est penitus idem, quod dixi in hoc dubio, quando alter ludentium excedit alterum in arte ludendi. Sic Alcozer *dicto cap. 47.*

DVBIVM XIV.

An si quis videat alterum, cum quo ludit, non numerare omnia puncta, quæ habet, quæ si numeraret, lucraretur, & alter perdit, & ipsum non admonet, teneatur lucrum restituere.

Duplex est sententia. Prima dicit teneri restituere, quia accipit ab ignorante nummos, quos non perdidit, & non dat nummos, quos reuera lucratus fuerat. Sic Nauar. summa Hisp. *cap. 28. addit. ad n. 11. cap. 19.* Latina noua *cap. 20. num. 17.* Ludou. Lopez *2. p. instruct. cap. 35. fol. 263.* Philiar. *de offic. sacerdot. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 9.*

Secunda sententia probabilior dicit non teneri restituere, quia licet teneri alterum non defraudare, non tamen teneri alterum de sua negligentia, vel errore admonere; hæc enim est lex ludi. Et confirmatur, quia in aliquo ludo chartarum est in vsu quoddam si aliquis est oblitus numerare, vel apponere calculos, si recordetur postquam distributa sunt chartæ, non potest secundum leges ludi numerare, vel apponere. Hanc tenet Alcozer *lib. de ludo, cap. 20. & alij.*

Nota tamen quod si is, qui videret duos ludere, & aduertit alterum male numerare puncta, & ob id perdere, si non admonet ipsum, non teneri restituere nisi hanc curam accepisset; quia non peccat contra iustitiam, sed contra charitatem, quando commodè posset admonere. Sic Nauarra, Ludou. Lopez *ibi.*

DVBIVM XV.

An teneatur restituere, qui dolose subripit primam manum in ludo, id est, el que juega con otro, y le toma la mano por su descuido.

Respondetur quod teneri restituere non totum lucrum, sed id, quod valebat ius illud præcendi in ludo, id est, in quantum ob hoc est factus alter melioris conditionis. Probatur, quod teneri restituere, quia tollit proximo ius suum, scilicet præire in ludo, id est, *lleuar la mano*, quod maxime confert ad lucrum. Probatur, quod non teneri integrum lucrum restituere, quia forte, licet alter præiret, perderet; ergo non teneri integre restituere: sicut qui comburit melles dum sunt in herba, non teneri restituere granum, quod erant latere, sed quantum in herba valebant. Sic Nauar. summa Hisp. *cap. 28. addit. ad mem. 11. cap. 19. & Latina noua cap. 20. num. 17.* Ludou. Lopez *2. p. instruct. cap. 35. fol. 265. & lib. 2. de contract. cap. 22. sine.* Quod teneri restituere, docet Philiar. *de offic. Sacerdot. tomo 2. p. 2. lib. 5. cap. 1. num. 9.*

2 Nota quod si ludus esset talis, vt præire in ludo non esset valoris notabilis, non esset peccatum mortale subripere primam manum. Sic Nauar. *ibi.*

DVBIVM XVI.

An si tribus oppositoribus concurrentibus ad cathedram, Petrus spondit cum vnoquoque eorum trium scorsim, quod non adepturus esset illum, vbi certum est, quod lucrabitur à duobus, & perdet cum vno, teneatur restituere.

Non desit quidam satis doctus Theologus, qui dixit esse iniustum, quia in sponsonibus industria carentibus, non licet lucrum euidens: scus lege ludi, quando exponunt reliquum. Hispano, *echan el resto*, certi de ludo, quia est lex ludi vtique æqua: & ita dicit, quod teneri restituere duobus, & petere à tertio, quod perdidit.

2 Sed verius est nullam fieri iniuriam, & sic non teneri restituere. Ratio, quia cum omnibus his tribus est dubius de futuro euentu: & sicut potest à quolibet lucrari, ita potest cum quolibet perdere. Nonnulli docti recentiores.

DVBIVM XVII.

An qui volens non acceptare auctionem, id est, el embite, ab altero collusore propositam, acceptauit admonitus à tertio inspectore ludi, teneatur auctionem illam si eam lucratus est restituere.

Primo dico, quod si ante hanc admonitionem iam obstrinauerat intra animum suum non acceptare auctionem, at quia admonitus est, illam acceptauit, si taliter fuit admonitus, vt constitutus sit in tuto, teneatur auctionem illam restituere, & tantum poterit sortem principalem lucrari; si verò adhuc post admonitionem circa iacturam, & lucrum auctionis, potuit varium euentum habere ludus, quia talis inspector, qui admonuit,

non satis aduertebat, vel callebat conditionem ludi vtriusque partis, vel ob rationem aliam, non teneri auctionem illam restituere. Probatur prima pars, quia admonitio illa inspectoris vtriusque partis chartarum illum in tuto lucrandi eam auctionem posuit; sic ergo teneri illam restituere. Probatur secunda pars, quia per talem admonitionem non fuit constitutus in tuto, sed adhuc ludus mansit anceps. Sic Ludou. Lopez *lib. 2. de contractibus cap. 22. sub finem.*

Secundo dico, si adhuc erat dubius, & in æquilibrio, an auctionem illam acceptaret, & quia admonitus est ab inspectore, acceptauit, & per talem admonitionem constitutus est in tuto, & non teneri totam auctionem restituere, quia licet non esset admonitus, forte acceptasset, & sic lucratus fuisset; tamen est, vt partem aliquam restituat, quia admonitio illa illum aliàs vacillantem inflexit ad acceptandum, & ponendum se in tuto. Sic Ludou. Lopez *ibi.*

DVBIVM XVIII.

An si lufores vna manu exponant suum restans, id est, su restò, quorum vnum est manus altero, quia alterum, v.g. constat ex decem aureis, alterum verò ex quatuordecim aureis, an si lucratur, qui minus restans habet, possit totum restans alterius lucrari.

Primo dico, quod qui habet minus restans, non potest lucrari integrum restans alterius, sed quantum erat suum restans, attenda æqualitate seruanda in ludo, aliis contractus esset inæqualis. Sic Ioannes Baptista de ludo, *q. 9. num. 40.* Paris de ludo *n. 27.* Alcozer *lib. de ludo, c. 16.* Ludou. Lopez *lib. 2. de contract. cap. 21. pag. 384. vers. hinc corollarij.* Franciscus Garcia *p. 2. de contract. cap. 19. pag. 179.*

Secundo dico, quod si velint celebrare contractum fortunæ, exponendo scilicet se fortunæ, exponant sua restantia siue maiora, siue minora, neutri constando, quale restans maius sit, tunc quilibet licite lucratur integrum restans alterius, licet maius sit, sicut licite exponeret pecuniam suam contentam in marsupio includo pro pecunia contenta in bursa alterius, committendo se fortunæ, quado neutri constaret, quæ esset maior summa. Ratio, quia vtinque contractus est æqualis, & vtique periculo lucri iacturæ exponitur. Sic Ludou. Lopez, & Franciscus Garcia *ibi.*

DVBIVM XIX.

An possit fieri compensatio, si is, qui lucratus est cum obligatione restituendi, perdat tantundem cum eo, cui restituere tenetur.

Ita prima conclusio: quando persona, cum qua sperdo, est diuersa ab ea, à qua male lucratus sum, non est compensatio. Hæc est manifesta, quia non restituitur res sua decepto, sed alteri. Sic Sylu. *verbo ludus, quest. 17.* Rosel. *verbo ludus, num. 8.* Nauar. summa Hisp. & Latina antiqua *cap. 19. num. 16.* Latina noua *cap. 20. num. 19.* Alcozer *lib. de ludo, cap. 41.* Gabr. *4. dist. 1. §. quest. 13. art. 3. dub. 6.* Tabien. *verbo ludus, n. 10.* Ludou. Lopez *2. p. instruct. cap. 35. fol. 164.*

2. Secunda conclusio: quando est cum eadem persona, & uterque ludus est eiusdem qualitatis, scilicet licitus, vel uterque illicitus, & ambo ludentes sunt pares, quia scilicet, vel ambo sunt sui iuris, vel neuter potest fieri compensatio, siue ludus sit interruptus, siue non; quia in hoc seruatur aequalitas iustitiae, cum uterque ludens sibi iniucem restituere tenebatur: ergo potest fieri compensatio. Haec est contra Rosel. *verbo ludus num. 8.* ubi dicit non esse compensationem, quando ludus est in alio tempore. Sed eam tenet Nauar. Syluest. Alcozer, Tabien. Gabr. *ibidem.* Supplementum *verbo ludus, sine.*

3. An vero quando alter non est sui iuris, vt filius familias, & aliquis ab eo lucratur, qui est sui iuris, & post perdat eum eodem, sit compensatio, dixi *supra dub. 8.*

4. Tertia conclusio: si per alterum ludum transfertur dominium, per alterum vero non, non est compensatio, v.g. fraudibus lucratus sum à Petro decem, ipse totidem à me lucratur iuste, non potest fieri compensatio. Ratio, quia quod lucratus sum, non mihi debebat Petrus; ego vero debeo illi, quod lucratus est. At debiti ad indebitum nulla est compensatio, & aequalitas. Sic omnes Doctores citati.

5. Nota quod Arm. *verbo ludus num. 7.* limitat hanc conclusionem, nisi hoc fieret in eodem ludo, & in eodem tempore, scilicet antequam à ludo surgerent ludentes; quia lucrum dicitur, quod in fine ludi reportatur. Et haec limitatio est probabilis, eamque inuunt Nauar. & Sylu. *supra*, & alij viri docti eam tenent. Probabilis tamen est, quod tunc non est compensatio; quia verè quod fraudibus lucratus sum, tenebar restituere statim; quod verò alter etiam in illo numero ludo lucratur à me licite, non tenetur restituere, sed verè est illi debitum: illa verò regula, lucrum dicitur, quod in fine ludi reportatur, est vera quo ad hoc, quod filius familias, qui alias non potest ludere, quidquid lucratur, siue consensu expresso, vel tacito possit, antequam surgat à ludo, perdere; quia non dicitur lucrari ita vt patri acquirat, nisi quod in fine ludi reportat, vt dixi *supra dub. 8.* & sic hanc limitationem non ponunt reliqui Doctores, imò Alcozer eam reprobat.

6. Quarta conclusio: licet alter ludus sit licitus, alter verò illicitus, eo tantum, quia est prohibitus, est compensatio, v.g. Ego heri bene, & licite perdidit ad ludum pilae decem argenteos, qui ludus licitus est, illos non folui, sed mihi retinui, hodie ad ludendum cum eo redeo, & lucror ab illo aleis, id est, *aleis dados*, qui ludus illicitus est, decem argenteos nulla interueniente fraude: his decem argenteis, quos aleis lucratus sum, compensare, & soluere possum alteros decem, quos ex ludo pilae illi debebam. Ratio, quia verè acquisiti dominium luci acquisiti ad aleas, donec conueniet: ergo possum hoc lucro soluere quod debebam. Hoc est contra Syluestrum *verbo ludus, quæst. 17.* ubi tenet non posse compensari: nec mirum, quia ipse tenet per ludos prohibitos non transferri dominium, & sic loquitur consequenter ad suam sententiam. Et cum Sylu. videtur tenere Nauar. summa Hisp. *cap. 19. num. 16.* ubi dicit non esse compensationem, quando alter ludus est licitus, alter verò illicitus: sed credo per illicitum intelligere eum, in quo interuenit aliqua

circumstantia obligans ad restitutionem; & sic summa Latina noua *cap. 20. num. 19.* tenet expressè hanc conclusionem; & eandem tenent Alcozer, & Ludou. Lopez *supra*.

Nota tamen, quod si postea, qui perdidit aleas repetat coram iudice, & condemner, vt illi soluum, teneor soluere, seu reddere, quod lucratus sum ad aleas, & etiam, quod ad pilam perdidit: unde non possum compensare. Ratio, quia iam hoc lucrum est obnoxium restitutioni: & sic licet illo compensaueram prius debitum, fuit alia via debitum, quia scilicet iusto ludo perdidit eam.

DVBIVM XX.

An qui tenetur restituere ludo acquisita, quia scilicet fraudibus acquisiuit, vel à non potente, vel à tracto ad ludum, possit deducere que consumpsit inter absentes, vt in donationibus, Hispanè baratos, quas post ludum fecit, & in soluendis domo, lucernis, sacharo conditiis, chartis, &c. aut ad elargiendum parasito, &c.

Nota, quod haec quantitas altero ex duobus modis deducitur: primus est deducendo eam ex communi pecunia, vt ex aliquibus manibus, in quibus erat exposita aliqua pecunia copia antequam videretur, seu cognosceretur lucrans. Et in hoc euentu non habet locum hoc dubium, quia illud nec est bene, nec malè lucratum, sed vt uterque ludens est communi consensu, & de communi pecunia datur: & si alter non erat sui iuris ad alienandum, non onerat hoc alterum ludentem, siquidem nec illud accepit, neque dedit, sed ad recipiendum spectabit videre, an possit recipere, nec ne. Altero modo deducitur praedicta summa, scilicet ex pecunia lucrantis post acquisitam, seu lucrata manum, atque in hoc casu procedit praesens dubium; hic enim ludens, qui lucratur, videtur largiri ex lucris factis, quæ iam ad ipsum pertinebant.

Sit ergo prima conclusio: Quidquid consumptum est in ludo, vel datum alicui de communi consensu ludentium, v.g. quod exhibetur ad communem usum vtriusque, vt ad soluendum ludi iudici, chartas, candelas, domum, aut alteri illic infertienti, aut etiam ad soluendum sacharo condita, de quibus emendis, ac dandis à lucrante pactum inter se iniere, &c. deducendum est ex restitutione, ad quam tenetur lucrans, quia iniuste, aut fraudibus lucratus est: atque ita hoc minus debet restituere. Ratio, quia lucrum dicitur illud tantum, quod lucranti superest, dempto eo, quod ex communi amorum consensu consumptum est. Item quia illud datum est utroque consentiente. Sic Alcozer *lib. de ludo, cap. 58.* Perez *lib. 8. ordinam. tit. 19. lib. 37. fol. 386.* Ioannes Garcia *de expensis, & meliorat. cap. 21. num. 39.* & alij.

Nota quod idem dicit Alcozer, quando, qui perdidit, non est sui iuris ad alienandum, modo consumpta sint in ea quantitate, de qua ille, qui non erat sui iuris, poterat disponere.

Secundò limitanda est haec conclusio, nisi quis lucraretur ab eo, quem traxit ad ludum: tunc enim non possit deducere has expensas, imò nec in

in priori casu, quando deducta fuit ex cumulo pecuniarum, antequam lucraretur; cum enim ille minus luserit, iniustus etiam consensit in illas expensas: & omnino liber, & indemnis constitutus est, quin aliquid amittat, nec aliquod damnum incurrat, is enim, qui iniuste est causa damni, teneor damnum restituere.

Teriò limitanda est haec conclusio, quando partim bene, & partim malè lucratus est; tunc enim non sunt praedicta: omnes expensae deducendae ex malè lucratis, sed pro rata eae, quæ ad ipsum spectant.

Quartò limitanda est, quando non sunt deducendae omnes expensae ex ea parte, quæ ad malè, & mediis fallaciis alterius amittentem pertinebat, cui praedictioris lucrati erat restitutio faciendae: quando quidem chartas, lucernae, domus, &c. non tantum illi, verum & alteri ludenti, malè que lucranti inferuerunt: atque adeò hic etiam debet suam partem soluere, aliam verò partem, quæ ad alterum spectabat; à quo mediis fallaciis lucratus est, excepturus est à restitutione lucri malè acquisiti. v.g. lucratus sum à Petro fallaciter centum aureos, consumpti sunt decem in soluendis chartis, lucernis, &c. non debet soluere omnes decem aureos, qui perdidit, quandoquidem haec expensae sunt factae in vtriusque utilitatem, & ex communi consensu, & nemo lucratus est, nam lucrum fraudibus acquisitum non est verè lucrum: atque ita dimidium expensarum quisque debet soluere, & ita tenebor illi restituere nonaginta quinque.

7. Secunda conclusio: id quod consumptum est non ex communi consensu ludentium expresso, vel virtuali, vt quod ego post ludum amico libere donauit, id est, *de baratos*, &c. ad videndum an deducendum sit ex lucro malè habito, quod teneor restituere, distinguendum est: aut enim bona fide lucratus sum, scilicet habens iustam credendi causam bene lucratum fuisse, tunc enim non teneor restituere id, quod bona fide consumpsi, nisi in quantum factus sum ditior ratione illius lucri, v.g. si non daret id, nisi lucratus esset, non tenetur restituere id, quod dedit, quia in eo non factus est ditior: si verò alia via erat daturus id ex suis opibus, licet non lucraretur, tenetur illud etiam restituere, quia in eo est factus ditior: si verò mala fide consumpsit, quia scilicet non habebat iustam credendi causam, quod bene acquisiuit, sine restituendi obligatione, tenetur restituere perditum, quidquid sic dedit, quia non est communi consensu dedit, nec de re aliena possum donationem fate-re. Pater conclusio ex iis, quæ dici solent in materia de restitutione, de differentia inter consumptentem rem alienam bona, vel mala fide. Sic tenet Alcozer *supra*, de quo latè dixi *lib. 2. summa cap. 23.*

DVBIVM XXI.

An aleatores, seu habentes mensas alearias, id est, tablajeros, teneantur restituere, quando ludentes tenentur, nec restitunt, & peccent mortaliter.

1. It prima conclusio: Hi aleatores, id est, tablajeros, peccant mortaliter, tum quia id multis

iuribus est interdictum, vt l. 1. ff. de alea *vsq. l. 3. & 5. tit. 7. lib. 8. nona recopil. l. 6. tit. 14. p. 7.* tum etiam, quia graue scandalum ibi datur, & inde innumera peccata, & blasphemiae, risae, & furta oriuntur. Item quia adeò odiosi hi sunt, vt l. 1. ff. de alea *vsq. & l. 6. tit. 14. part. 7.* in huius delicti odium cautum sit, vt si aliquis hos aleatores percussit tempore ludi (intellige citra interfectionem, vt explicat dicta l. 6. tit. 14. part. 7. & ibi dicit Gregor. Lopez, idem esse dicendum, si mutilaret, quia mutilatio, & occisio equiparantur. §. ad hoc. *auth. de collat. 9.*) vel ab eis aliquid fuerit furatus, non possint eorum iudice aliquid expossere. Hanc tenent Alcozer *lib. de ludo c. 45.* & Perez *lib. 8. ordin. tit. 10. l. 4. vers. tablero*, dicit hos grauissimè peccare: & plures alias penas contra hoc adducit Syluest. *verbo ludus, q. 9.*

Nota primò quod licet non detur actio in foro externo ad tale furtum exigendum; at in conscientia tenetur, qui furatus est, restituere: quia leges citatae tantum negant repetitionem. Sic tenent Alcozer *ibi*, Syluest. *verbo ludus q. 9.* & ibi Angel. n. 9. Calto *lib. 2. de lege panali, cap. 10. §. sed vt fortius*.

Non tamen conueniunt hi Doctores, cui sit factum illud restituendum, nam Syluest. & Angel. dicunt pauperibus, quia lex in penam priuat dominio ipsos aleatores. Sed multo melius Castro *supra*, dicit restituendum ipsismet aleatoribus, quia eos non priuat lex dominio, sed tantum actione ad petendum in iudicio.

Secundò nota, qui dicantur aleatores: dicuntur enim qui habent paratam domum, & mensam, & homines ad ludum inuidentur, vbi que ludant. Sic Perez *lib. 8. ordin. tit. 10. l. 4. vers. Tablero, fol. 234.* Ad idem est Alcozer *dicto cap. 45.* ubi explicat esse eos, qui in suis domibus sustinent ludum, & praebet necessaria ad illum. Ad idem sunt Azo *C. de relig. & sumptibus funer. in summa, n. 24.* & Gregor. Lopez *l. 6. tit. 14. part. 7. vers. porque jugassen*, ubi dicunt, quod aleatores sunt apud quos ludus alea consuevit exerceri causa sui emolumentum, scilicet si incidenter apud eos ludatur: sicut l. 1. §. *caupones, ff. nauis, & caupones, ffab.* dicuntur caupones, qui cauponam exercent.

Secunda conclusio, quando hi admittunt eos, qui non sunt sui iuris ad perdendum, vt filios familias, &c. vel eos, qui fraudes faciunt, vel eos, qui ludunt cum his, quos ad ludum traxerunt, tenetur restituere quidquid hi tenebant restituere, nisi hi restituant: immo idem est dicendum de iis, qui dederunt instrumenta, vel domum, vel lumen. Ratio, quia omnes hi sunt causa iniustae acceptionis, vt si quis daret enssem ei, qui vult illum ad percipiendum hominem. Sic Alcozer *ibi*, Ludou. Lopez *2. p. instrum. cap. 32.* Angles *floribus 2. p. q. de ludo fol. 292.*

DVBIVM XXII.

Quid dicendum sit de ijs, qui alteri nummos praebent, vt vice amorum ludat.

1. Ico primò, quod in omnibus casibus, in quibus ille, qui vice amorum ludat, licite acquirit, & non tenetur restituere, idem est de eo, cuius vice ludat, & in omnibus casibus, in quibus